

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita P. Camilli De Lellis Fvndatoris Religionis Clericorum Regvlarivm Infirmis Ministrantivm

Cicatelli, Sanzio

Antverpiæ

Cap. XIX. Brevis declaratio status Religionis in morte P. Camilli: eiusq[ue]
effigies & statura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37267

randi ac moriendi in Congregatione nuncupavit. Nec vanum votum fuit: siquidem paullò post in Congregatione admodum piè mortuus est.

CAPVT XIX.

Breuis declaratio status Religionis in morte Patris Camilli, eiusque effigies & statura.

A Felici excessu P. Camilli sparsa erat & fundata Religio in locis Italiae sexdecim, Romæ scilicet, Neapoli, Mediolani, Genuæ, Bononiæ, Messanæ, Panormi, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ, Viterbi, Boccanici, Teatæ, Burgononi, Calatagironæ, Sinuessæ. Quæ domus in quinque erant diuisæ Prouincias, Romanam, Neapolitanam, Mediolanensem, Bononiensem, & Siculam. Censebantur tum in viuis Professi in Religione circiter trecenti, mortuis ante ipsum Patrem nostrum tam Profellis quàm Nouitiis non minùs ducentis viginti, & omnibus quidem ferè ex assiduis circa infirmos laboribus. Inter quos vidit ipse migrantes ad Dominum, Bernardinum Nurcinum, P. Franciscum Prophetam, & Curtium Lodi, primos

432 VITÆ P. CAMILLI DE LELLIS
mos suos & antiquos sodales, & cunctos sin-
gulari probitate insignes. De cetero funda-
tam reliquit Religionem suam super solidif-
simo fundamento, siue super gemino chari-
tatis præcepto, nempe diligendi Deum su-
per omnia, & proximum sicut seipsum. Illò
enim tendunt ac diriguntur omnia opera
nostra tam corporalia quàm spiritualia. Quip-
pe qui ad perfectum Dei amorem acquiren-
dum, omni ope & totis viribus in salutem
& perfectionem propriam incumbimus, non
modò diuinorum obseruationi mandato-
rum insistentes, sed etiam sanctissima Iesu
Christi consilia sectantes, vota solemnia fa-
cimus Paupertatis, Castitatis & Obedientiæ,
quemadmodum alij omnes Religiosi. Deinde
ad meliùs amandum & consequendum
salutem proximorum, quarto nos solemn-
i voto obligamus ad perpetuò eis ministran-
dum, tam in corporis quàm in animæ neces-
sitatibus, non solùm tempore sanitatis, cum
à multis alijs Religiosis adiuuantur, sed in
maiore ipsorum necessitate, hoc est, tempo-
re infirmitatis atque mortis: & speciatim qui-
dem tempore pestilentia, dum pauperes se-
rè ab omnibus vulgò deseruntur. Atque hoc
quarto voto ab alijs Religionibus distin-
guimur. Quod clarè demonstrat ipsum no-
men, quod Camillus Religioni indidit, Cle-

RICORDIS

vicorum Regularium infirmis ministrantium
 quam Religionem sic appellavit partim ex
 humilitate, partim ad vim instituti magis
 explicandam. Verumtamen est in multis
 Italiae ciuitatibus, nostros vulgò appellari
Patres ad benè moriendum: quòd scili-
 cet nos videant diu noctuque ad mori-
 bundos pauperes perinde ac diuites sine ex-
 ceptione personarum adiuvandos accede-
 re. Gerit autem Religio nostra habitum
 Clericorum, quo modo alij omnes Sacer-
 dotes saeculares, non solum ad reddendos
 se, quoad eius fieri potest, populo fami-
 liares & quasi domesticos, sed etiam quòd
 hic habitus magis expeditus sit & vsita-
 tus, & magis conformis vestitui Apосто-
 lorum, qui cum omni genere hominum,
 nobilium & ignobilium, gentilium atque
 fidelium versabantur. Vt verò Crucem in
 vestibus pro nostra nota atque insigni por-
 tarem, tribus de caussis id Patri nostro
 Camillo placuit. Quarum prima fuit, ad
 distinctionem à Patribus Societatis Iesu: se-
 cunda, ad declarandum mundo nos om-
 nes, qui hac sanctae Crucis nota insigniti
 sumus, esse tamquam mancipia venunda-
 ta & dedicata pauperum infirmorum mi-
 nisterijs: tertia, ad demonstrandum hanc
 esse Religionem Crucis, laboris, toleran-

Ee

tia,

434 VITÆ P. CAMILLI DE LELLIS
tiæ, ipsiusque mortis: ut qui nostrum
amplecti voluerint viuendi modum, sibi
ante persuadeant venire se ad amplexum
Crucis, ad abnegationem sui, ad sequen-
da vestigia Domini nostri Iesu Christi us-
que ad mortem. Ministerium autem Re-
ligionis nostræ erga proximum consistit in
exercitiis operum misericordiæ corpora-
lium & spiritualium, tam circa infirmos
in Nosocomijs, quàm circa moribundos
in domibus priuatis. Modus verò qui à
nostris seruatur in ministerio infirmorum
in Nosocomijs, eò tendit, ut penitus libe-
rentur è manibus famulorum mercenari-
orum: uti iam fit in ciuitatibus, vbi vel om-
nino vel ex parte Nosocomiorum cura
nostris commissa est, quemadmodum Me-
diolani, Neapoli, Genuæ, Ferrariæ, Man-
tuæ, & alibi: aut certè vbi hoc ab eo-
rundem Nosocomiorum Tutoribus per-
missum non est, saltem per quotidianas ex-
more visitationes, sicut fit Romæ, Bono-
niæ, Florentiæ, Messanæ, Panormi, &
aliis in locis, prout semper fecit Congre-
gatio à suæ foundationis primordiis, innixa
illis Iesu Christi verbis: *Infirmus eram, &
visitastis me.* Qui modus specialiter in Vi-
be viget, capite & matre foundationis no-
stræ, vbi (quemadmodum & in aliis item
domi-

domibus) dicere citra arrogantiam licet, ferè plures esse è nostris, qui tam diu quàm noctu foris in ministerio infirmorum occupentur, quàm qui domi ad sarcinas remaneant. Cuius rei alia non desideramus testimonia, quàm ipsos misericordes oculos Dei, & ipsa nostra sepulchra iam ferè plena Patrum ac Fratrum in proximorum ministerio extinctorum. Porro prædicta opera tali ordine à Congregatione exercentur, vt corporalia spiritualibus subseruiant, & tamquam via & esca ad salutem animarum procurandam adiuvent: in quo etiam consistit principalis nostri Instituti scopus: quemadmodum in litteris suis Apostolicis expresserunt Sixtus V. Gregorius XIV. & Clemens VIII. Vnde non alia de caussa tot genera charitatis erga infirmos à nostris vsurpantur, quàm vt eiusmodi amoris & benevolentiae signis ad patientiam in doloribus, ad dolorem de peccatis, ad propositum emendationis vitæ, ad integritatem confessionis, denique ad mortem piè ac feliciter in Dei gratia oppetendam adducantur. Neque enim aliò tota Religionis nostræ diligentia respicit, quàm ad animas rectâ pietatis ac misericordiæ semitâ in caeleste regnum perducendas. Quocircà quàm primum nostri animaduertunt alicuius in-

436 VITÆ P. CAMILLI DE LELLIS
ualetudinem in Nosocomijs ingrauescere,
confestim tanta illum dexteritate ad ven-
turos casus student disponere, atque ad
mortem præparare, vt antè infirmus ad ex-
tremum vitæ certamen sit munitus, quàm
instare sibi mortem sentiat. Eadem indu-
stria cum iis qui in priuatis ciuium ædi-
bus ad mortem tendunt, procedimus, tam-
etsi his non aliud soleat quàm spiritua-
le auxilium, per admonitiones, precatio-
nes, diurnas nocturnasque vigilias mini-
strari: efficiendo nimirum, vt mors illis
sapida dulcisque pareat, aut certè non ad-
modum amara: prospiciendoque modis om-
nibus, vt in Dei gratia & omnibus instru-
cti Sacramentis excedant. In quibus om-
nibus exercitiis habent nostri impenden-
dorum laborum diuisa tempora & distin-
ctas vices: vti & fessis noui recentisque suc-
cedant, & expletis Marthæ negotiis ad otia
Mariæ se recipiant, lectioni, precationi,
meditationi incumbentes, aut excipiendis
Confessionibus, habendis concionibus, &
aliis quæ ad diuinum spectant cultum exe-
quendis. Vnde sequitur, hanc Religionem
non esse merè actiuam, vt multi arbitran-
tur, sed ex actiua & contemplatiua mix-
tam. Quæ nostra exercitia iudicauit Pater
& Fundator noster Ecclesiæ maximè esse
neces-

necessaria, speciatim vt Religiosos nostros redderet proximis suis magis familiares atque domesticos: cum quibus si tantum sub mortis tempus versarentur, sine dubio illis iniuri & formidandi fierent, adeoque ab omnibus censerentur velut quidam mortis prænuntij & antecursores: sed dum etiam tempore sanitatis per dicta Ecclesiæ exercitia cum ijs conuersantur, eos omni eiusmodi opinionis prauæque persuasione vmbra liberant. Iam pro operibus atque laboribus, quos Congregatio nostra in ministerio infirmorum tam in Nosocomiis, quam alibi volens libensque suscipit, nihil prorsus potest in mercedem aut stipendium admittere: sed omnia suscipit, facit, patitur ex vera & liberali charitate, cuius nos emittimus professionem. Quin hoc in negotio tantus est Instituti nostri rigor, vt ad omnem talis expectationis amoliendam suspicionem, in ipsa Foundationis Bulla nostris interdicator, ne vllum infirmum ad condendum testamentum aut conficiendum legatum in Religionis nostræ fauorem hortari possint: sed si quid vltro datum aut relictum fuerit, id in operariorum & Congregationis sustentationem non secus atque alia eleëmofynæ admitti potest. Atque idcirco præter domos Professorum, tenetur

Congregatio habere etiam Nouitiatu & Valetudinaria generalia pro nostris infirmis incurabilibus, & aliis senibus, qui præ ætatis grauitate sustinendis laboribus sunt inidonei. Hinc est, quòd Domibus Professis, non habentibus vnde possint ex corrogata stipe ordinaria dictos Nouitiatu & Valetudinaria sustentare, tam Camillus quàm ipse Summus Pontifex dispensarint ac concesserint, vt exceptis Domibus Professis, possent dicti Nouitiatu & Valetudinaria generalia proprium aliquid possidere, & ex proprio viuere: ita nimirum vt census ac prouentus tantum administrarentur iuxta dispositionem ac voluntatem Patris Generalis & Consultorum. Potest nihilominus vnaquæque Domus Professa citra violationem Paupertatis habere ac possidere locum aliquem recreationis in cælo aperto ac libero, vbi nostri laboribus defessi nonnihil respirare, ac nouas spiritus vires instaurare possint: quò scilicet aptiores atque promptiores ad misericordiae opera pro more exercenda se referant. Complectitur autem hæc Congregatio tres personarum status, nempe Sacerdotes, Fratres, & Oblatos. Primi sanctissimorum Sacramentorum administrationi tam in Nosocomiis quàm in templis, & alibi ad

infr-

infirmorum auxilia & solatia deputantur. Secundi primorum sunt comites, & in supra dictis ministeriis adiutores, vltra ipsorum propria in Nosocomiis officia. Tertij denique, omni circa infirmos obligatione liberi, solis externis operibus domi intendunt, ne duo primi ordines cum maioris boni detrimento illis impediuntur. Qui primi ordines post duos annos Nouitiatus pari modo solemnem professionem edunt quatuor votorum: sed ordo tertius tantum voluntarie Deo seruit absque vlllo votorum vinculo. Præter supradicta vota solemnia fiunt à nostris & alia quatuor simplicia. Primum est, nihil mutandi neque consentiendi mutare volentibus rationem infirmis ministrandi in Bullis contentam, nisi forte ad eam magis restringendam. Secundum, non consentiendi ad habendum aut possidendum censum aut dominium Nosocomiorum. Tertium, non procurandi electionem sui ad aliquam Prælaturam aut dignitatem, siue in Religione, siue extra illam, nisi cogente Summo Pontifice, sub pœna peccati. Quartum, manifestandi Religioni aut Consultoribus, si quis nostrum sciretur dictas Prælaturas procurare. Ob continuas autem Religionis nostræ cum infirmis occupationes, non tenentur nostri recitare diuinum Of-

440 VITÆ P. CAMILLI DE LELLIS
ficium in Choro, nec interesse Processio-
nibus, quemadmodum sancte faciunt alij
Religiosi: sed Sacerdotes & alij sacris ini-
tiati Ordinibus priuatim dictum Officium
per se vnusquisque recitant. Nam nostræ
Horæ matutinæ sunt, assistere & vigilare
nocte & die apud infirmos & moribundos
in Nosocomijs, & alibi: nobis pro certo
& explorato habentibus, quemadmodum
ab alijs Religiosis Dominus Deus conue-
nienter laudatur & celebratur cantu atque
voce, sic à nostris non inconuenienter
laudari ac celebrari manu & opere, viuo, in-
quam, opere charitatis & pietatis erga prox-
imos: quorum refrigeria atque benedictio-
nes speramus sacrificium esse laudis tam ac-
ceptum misericordibus Dei auribus, quam
psalmodum hymnorumque cantus. Neque
hæc Institutorum diuersitas vllam asper-
git Ecclesiæ maculam aut deformitatem,
sed decorem potius, ornamentumque sin-
gulare: quandoquidem sponsa non ob aliud
incedat vestita & circumdata varietate,
nisi vt oculis Sponsi pulchrior appareat &
gratiosior. Præterea sæpè comparatur san-
cta Ecclesia agro atque messi, dicente
Christo: *Messis quidem multa, operarij
autem pauci.* Et quemadmodum in agris
opus est diuersis operarijs, quibusdam ad
fodien-

fodiendum & impinguandum agrum, nonnullis ad seminandum, aliis ad sarriendum, postremis denique ad secandum mendumque frumentum: ita in hoc florentissimo Ecclesiae agro necessaria sunt & semper erunt diuersa Religiosorum Ordinum genera: quorum alij terram fodiunt, corpus rigore poenitentiae macerando, & fideles pluuiam lacrymarum ac mentis vocisque precationibus impinguando: alij feminant, verbum Dei praedicando; alij sarriunt, purgantque à superfeminatis zizaniis, haereses confutando, differendo, scribendo, bonas artes edocendo; alij postremo frumentum iam maturum metunt, dictos fideles in extremis vitae horis adiuuando, quod speciatim nostra facit Religio animarum messes colligendo, & diuina aspirante gratia in sempiternum caeli horreum conuehendo. Atque ut huius Congregationis Patres ac Fratres caelesti ope adiuti semper ardentem Dei amorem in se ipsis fouere possint, Camillus inter alia suis Regulis inseriit, ut Sacerdotes (si per impedimenta quidem licuerit) sanctum Sacramentum quotidie celebrent; Fratres autem omni Dominica & singulis diebus Festis ab Ecclesia praecipitis peccata rite confiteantur, & Venerabilem Eucharistiam de-

442 VITÆ P. CAMILLI DE LELLIS
uotè sumant. Insuper vt omnes quotidie
horam vnã meditationi siue orationi
mentali impendant, Litanias recitent, exa-
men conscientiæ vesperi exsoluant. Ad ab-
sinentiam verò & ad alias corporis mace-
rationes quod attinet, habito ad magnos
labores, qui apud infirmos subeundi sunt,
respectu, dum continuò cum fœtore &
grauolentia conflctantur (quæ res magis
corpus quàm alia quæuis iniuncta pœna af-
fligit) noluit Congregationem ijs obligare,
sed tantùm constituit, vt præter omnia
Quadragesimæ & aliorum à sancta Ec-
clesia præscriptorum dierum ieiunia, no-
stri omnibus Feriis sextis vesperi à victu ab-
tinerent, & vnã corporis voluntariam di-
uerberationem in sanctæ Passionis memo-
riam susciperent. Qui verò alias similes pœ-
nas subire vellet, id absque speciali Supe-
rioris aut Confessarij facultate ne faceret:
quò scilicet vocationis nostræ ordo non
peruertatur. De studiis porrò id solùm ha-
beo dicere, quod mihi aliquando Illu-
strissimus Maggius vir singulari eruditio-
ne dixit, nempe non modò in hac Reli-
gione studia esse necessaria, sed etiam opus
esse, vt nostri homines doctiores sint quàm
ipsi dæmones, quandoquidem assiduè cum
illis differendum & conflegendum sit. Et
hoc

hoc quidem , non tantum vt in ædibus
 priuatis officio nostro benè fungamur (in
 quibus plerumque litterati, Doctores, Præ-
 lati, & cuiuscumque dignitatis moriuntur)
 sed etiam in Nosocomijs, vbi vt plurimum
 ad mortem conducendi atque adiuuandi
 sunt, quorum maximè intricata & in lu-
 brico periclitetur conscientia. Non potuit
 nihilominus hæc Religio tempore Patris
 nostri magnum in his studiis profectum fa-
 cere, partim quidem ob exiguum tunc
 nostrorum numerum, sed multò magis
 ob multos labores, quibus ipse suos Reli-
 giosos semper tenuit occupatos. Guberna-
 tur vniuersa Religio nostra ab vno Præfe-
 cto Generali cum quatuor Consultoribus
 vim decidendi habentibus, vincente ma-
 iori numero: qui simul iuncti à nobis ap-
 pellantur Consultatio Generalis, quæ ab-
 soluto Capitulo summâ pollet supra totam
 Religionem potestate. Ab hac eliguntur
 Prouinciales, Præfecti, Visitatores, & qui-
 libet alij Officiales. Ipsa sola potest conde-
 re Constitutiones quæ cunctos obligent:
 potest enascentia super ijs dubia exsoluere:
 potest iubere ordinari Sacerdotes, recipi
 Nouitios, mittere ad studia, fundare do-
 mos, attribuere Prouincias, assumere &
 relinquere Nosocomia, administrare & dis-
 tribuere

444 VITÆ P. CAMILLI DE LELLIS
tribuere census Nouitiuum & Valetu-
dinariorum generalium : ac postremò ab
illa procedit pendetque omnis alia Reli-
gionis auctoritas ac potestas. Obseruandum
porrò est, nullam omnino è nostris Regu-
lis aut Constitutionibus (extra quatuor vo-
ta solemnia , & quatuor simplicia) obli-
gare ad peccatum mortale , immò nec ve-
niale , sed tantum ad pœnam tempora-
neam , vel ab ipsis Regulis vel à Superio-
ribus impositam . Ex quibus cognoscitur,
Religionis nostræ regimen non esse Mo-
narchicum , sed Aristocraticum , qualis est
bene ordinarum Rerumpublicarum sta-
tus , in quibus pauci dumtaxat & optimi
moderantur . Neque tamen propterea non
multum quoque habet monarchiæ : quan-
doquidem , exceptis iis quæ iuxta Bullas
& Constitutiones definiuntur in Consul-
tatione , reliqua omnia penes absolutam
Generalis potestatem relicta sint : immò ista
quamuis à Consultatione definita sint , ta-
men ipsius Generalis subscriptionem po-
stulant , atque eius nomine cum omnibus
resolutionibus atque responsis foras exeunt.
Idem Præfectus Generalis , & cuncti Con-
sultationis Officiales quouis sexto anno à
Capitulo Generali creantur ac renouantur.
In quod Capitulum soli intrant ipse Præ-
fectus

fectus Generalis, Consultores, Arbitrator, Procurator Generalis, Secretarius Consultationis, & præterea Prouinciales, singuli cum duobus è Prouincia sua socijs: Verùm quia tam circa dictam gubernationem, quàm circa Institutum, & res omnes alias à me allatas, ac speciatim circa conditiones eorum qui admittendi sunt, multa existunt alia peculiariora, & multæ circumstantiæ, pro iis; ne sim longior, remitto ad Bullas Pontificias, & Constitutiones factas ac stabilitas à Capitulis Generalibus; nunc tantummodò aliquam succinctam & compendiosam Instituti nostri delinationem dedisse contentus.

Superest ad extremum, vt Patris nostri effigiem ac staturam aliquatenus adumbratam repræsentem. Fuit is, quantum ad corporis molem spectat, valde procerus, nempe palmos octo & dimidiatum, ceteris omnibus membris æqua proportione respondentibus: capite non parum eminente, capillis colorem nec omnino nigrum nec planè castaneæ, sed medium inter illos referentibus, qui in extrema ætate canitiem ex parte admiserunt: fronte lata & exporrecta, facie oblonga, & vt in corpore macilento, coloris temperati & ad oleastrinum vergentis: ac licet vultu appareret

446. VITÆ P. CAMILLI DE LELLIS
reret aliquantùm rigido, tamen magna illi
inerat suauitas cum grauitate ac pietate con-
iuncta. Remansit eius species post mortem
tam pulchra, ridenti quæ similis, vt non
quiret populus à respectanda & deoscu-
landa fatiari: etiam ij qui naturæ indole à
corporibus mortuis abhorrebant, nec alia
vniquam in vita sua cadauera attrectarant.
Oculi non admodum grandes, & subni-
gri erant, congenitam quodammodò mi-
sericordiam ab hominibus mirabiliter ad-
amatam aspirantes. Longis erat superciliis,
auribus mediocribus, naso ad vultus pro-
portionem apto, & nonnihil aquilino,
ore grandiusculo cum æqualibus labiis, sed
exilibus, mento satis largo, pilis non ad-
modum spissis vestito, sed magis quàm in
capite canitiem præferentibus: collo ob-
longo, latis humeris, itidem & pectore.
Increuerant genibus velut alia bina genua
valdè acuta, vel potius crassi duo calli,
quos ego quidem internoscere numquam
valui, essentne calli, an ossa. Ad corporis
verò gestus quod attinet (qui non mini-
mum edere solent animi latentis indicium)
toti grauitatem atque modestiam præfere-
bant, seu in sermone, seu in incessu,
seu in omni alia actione: vt nihil ingra-
tum inconditumve appareret, quod of-
fen-

fenderet animos, quin potius cunctos in eum intuentes deuotionis sensu perfunderet. Nonnumquam aliquantulum claudicabat velut affectam trahens tibiam; sed citra ullam deformitatem. Virâ semper prosperâ, & robustis incescit viribus, nisi quod extremis annis labore multo confectus nonnihil incuruus gradiebatur, & longè grandiore quàm alioqui haberet ætatem præ se ferens. Vnde quidam magnus Dei seruus non inconcinnè dixit: *Patrem Camillum ætatis quidem non plures attigisse annos quàm sexaginta quinque, sed laboris & tolerantia centum & quinquaginta.* Eius quæ circumferuntur imagines, formatæ sunt partim ex ea quæ in gypsum excepta est, procurante ex deuotione Domino Ioanne Baptista Crescentio, vetere eius filio spirituali, partim ex altera effigie depicta à Domino Iosepho Casare Arpinate, viro in pingendi arte raro atque excellenti.

Atque hætenus, quantum tenuitas tulit ingenij mei, Vitam descripsi Patris nostri Camilli: qua in descriptione profiteri ingenuè possum, contraxisse me & restrinxisse potius egregia eius facinora & benefacta, quàm amplificasse aut dilatasse, quemadmodum tota ipsa Religio fidissimum mihi exhibere

448 VITÆ P. CAM. DE LEL. LIB. III.
te poterit testimonium. Nam mentis meæ
semper fuit; eius Acta indicare potius ac
perstringere, quàm fusè & plenè denarrare.
Denique quidquid est huius mei laboris;
id totum iudicio atque correctioni sanctæ
Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Eccle-
siæ submitto:

INDEX